

“ฐานstein...สู่ประชาคมอาเซียน”

“มารู้จักอาเซียนกันเถอะ”

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพฯ ซึ่งได้ลงนามกันที่วังสราญรมย์ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค อารังไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคง ทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม การกีดกันอยู่ดีบนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก

เมื่อแรกก่อตั้งในปี 2510 อาเซียนมีสมาชิก 5 ประเทศ ได้แก่ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ ในเวลาต่อมา บรูไนดารุสซาลาม ได้เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 6 เมื่อปี 2527 เวียดนาม เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 7 ในปี 2538 ลาวและพม่า เข้าเป็นสมาชิกพร้อมกันเมื่อปี 2540 และกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกล่าสุดเมื่อปี 2542 ทำให้ในปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิกรวมทั้งหมด 10 ประเทศ

สถานการณ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปลี่ยนผ่านจากสภาวะแห่งความตึงเครียดและการเผชิญหน้าในยุคสงครามเย็น มาสู่ความมีเสถียรภาพ ความมั่นคงและความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในปัจจุบัน ซึ่งทำให้อาเซียนกลายเป็นภูมิภาคที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และเป็นตัวอย่า งของการรวมตัวของกลุ่มประเทศที่มีพลังต่อรองในเวทีการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ความก้าวหน้าของอาเซียนมีปัจจัยสำคัญจากความไว้วางใจกันระหว่างรัฐสมาชิก อันก่อให้เกิดบรรยากาศที่สร้างสรรค์และเอื้อต่อการเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างกัน

ไม่นานมานี้ ผู้นำประเทศสมาชิก อาเซียนได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายให้ภายในปี 2558 อาเซียนสามารถรวมตัวกันได้ ‘ประชาคมอาเซียน’ ทั้งในแง่การเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรม โดยยึดประโยชน์สุขของประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียนเป็นศูนย์กลาง

นอกจากการเป็นสมาชิกก่อตั้งของอาเซียนแล้ว ระหว่างปี 2551 - 2552 ที่ผ่านมา ประเทศไทย ของเรายังได้รับโอกาสให้ดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนอีกด้วย โดยในฐานะประธานอาเซียนระหว่าง 2 ปีนี้ ไทยได้เป็นเจ้าภาพการประชุมสุดยอดอาเซียนทั้งสิ้น 2 ครั้งด้วยกัน คือ การประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 เมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2552 และ การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 ในเดือนตุลาคม 2552 ซึ่งถือเป็นโอกาสอันดีที่ไทยได้ต้อนรับอาเซียนกลับบ้านเกิด เพราะอาเซียนถือกำเนิดที่กรุงเทพฯ เมื่อ 4 ทศวรรษที่แล้ว

นอกจากนี้ การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทยในช่วงเวลานี้ ยังเป็นช่วงจังหวะ เดียวกับที่อาเซียนมีผู้บริหารสำนักเลขาธิการ เป็นคนไทย ซึ่งก็คือ ดร .สุรินทร์ พิศสุวรรณ ที่เพิ่งรับตำแหน่งเมื่อต้นปี 2551 อีกด้วย

ไฟล์อ่านเพิ่มเติม : http://www.asean-thailand.org/ASEAN_Intro.pdf

“อาเซียนกับเพื่อนๆ ของอาเซียน”

หลายท่านคงได้ทราบอยู่บ้างว่า อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 2510 นั้น ในปัจจุบัน มีสมาชิก 10 ประเทศ ซึ่งล้วนแต่เป็นประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคที่เรียกว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งสิ้น แต่ท่านทราบหรือไม่ว่า นอกจากอาเซียนจะเป็นสมาคมที่ให้สมาชิกทั้ง 10 ประเทศ ได้เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันผ่านกรอบความร่วมมือต่างๆ แล้ว อาเซียนยังมีโครงการความร่วมมือในสาขาต่าง ๆ กับเพื่อนที่ตั้งอยู่นอกภูมิภาค หรือที่มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า ‘คู่เจรจา’ ของอาเซียนอีกกว่า 10 ประเทศหรือองค์กรเลยทีเดียว

อาเซียนเริ่ม มีความสัมพันธ์กับประเทศนอกกลุ่มเป็นครั้งแรกกับ ‘สหภาพยุโรป’ ในปี 2515 หรือ ประมาณ 5 ปีภายหลังจากก่อตั้งอาเซียน จากนั้น อาเซียนก็มีเพื่อนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ จนถึงปัจจุบัน อาเซียนมีเพื่อนที่เรียกว่า ‘คู่เจรจา’ แล้ว จำนวน 9 ประเทศ กับ 1 องค์กร ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แคนาดา อินเดีย รัสเซีย และสหภาพยุโรปตั้งที่ได้กล่าวไปแล้ว นอกจากนี้ อาเซียนยังมีความร่วมมือเฉพาะทางในบางสาขากับองค์การสหประชาชาติและปากีสถาน รวมถึงกลุ่มภูมิภาคอื่น ๆ เช่น ความร่วมมือของรัฐอ่าวอาหรับ ซึ่งเป็น องค์กรของประเทศที่มีน้ำมันเป็นสินค้าส่งออกหลัก อันประกอบด้วยบาห์เรน กาตาร์ คูเวต โอมาน ซาอุดีอาระเบีย และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ สมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งมีอินเดีย ปากีสถาน และบังกลาเทศเป็นสมาชิกอยู่ด้วย และองค์กรของกลุ่มประเทศในทวีปอเมริกาหลาย องค์กร เช่น เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (หรือที่รู้จักกันทั่วไปในนาม NAFTA) และตลาดร่วมอเมริกากลาง ซึ่งประกอบ ไปด้วยอาร์เจนตินา บราซิล ปารากวัย อุรุกวัย ชิลี เปรู โบลิเวีย โคลอมเบีย และเอกวาดอร์ ซึ่งอาเซียนพยายามหาความเชื่อมโยงด้วยในเรื่องเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน

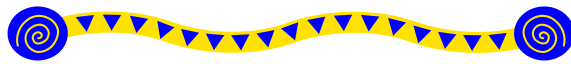
เป้าหมายในตอนแรกที่อาเซียนต้องการมีเพื่อน คือ การขอให้เพื่อนที่มีสถานะที่ดีกว่าให้ความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาแก่อาเซียน ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับเพื่อน ๆ ในช่วงแรก ๆ ไม่ว่าจะ เป็นกับสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น หรือสหรัฐอเมริกา จึงอาจเรียกได้ว่าอยู่ในสถานะ ‘ผู้ให้กับผู้รับ’ อย่างไรก็ตาม เมื่ออาเซียนเติบโตและมีระดับการพัฒนาที่ดีขึ้น ความสัมพันธ์กับเพื่อนได้ค่อย ๆ เปลี่ยนจาก ‘ผู้รับ’ มาเป็นแบบ ‘หุ้นส่วน’ ไม่ว่าจะ เป็นหุ้นส่วนด้านการพัฒนา หุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ หรือหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ดังที่เป็น อยู่ในปัจจุบัน โดยมีกลไกการประชุมในระดับต่าง ๆ เป็นกลไกการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับเพื่อน ๆ ไม่ว่าจะ เป็นการประชุมระดับรัฐมนตรีระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี ในช่วงเดือนมิถุนายนหรือกรกฎาคม หรือการประชุมระดับผู้นำประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ที่เรียกว่า ‘อาเซียน + 3’ ซึ่งจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีเช่นกันในช่วงเดือนพฤศจิกายนหรือธันวาคม

ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับเพื่อน ๆ ในรอบ 40 กว่าปีที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดผลในด้านต่าง ๆ มากมาย อาทิ การเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกันเพื่อป้องกันข้อพิพาทที่อาจมีขึ้น การที่ประเทศเพื่อน ๆ ของอาเซียนให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการเงินและทางเทคนิคแก่โครงการเพื่อการพัฒนาของอาเซียน โดยเฉพาะโครงการลดช่องว่างระดับการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนดั้งเดิมกับกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ซึ่งเป็นสมาชิกที่เพิ่งเข้าร่วมอาเซียนได้ไม่นานนัก รวมไปถึงความพยายามในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกันระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาหลายประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกับจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ หรือสหภาพยุโรป อันจะส่งผลให้ประชาชนโดยทั่วไปของอาเซียน รวมทั้งชาวไทย ได้ใช้สินค้าที่มีคุณภาพดีในราคาที่ถูกลง

นอกจากอาเซียนมีความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียแบบรายประเทศ และในกรอบที่เรียกว่า ความร่วมมืออาเซียน + 3 ซึ่งได้จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้แล้ว อาเซียนยังได้เป็นแกนหลักในการจัดให้มีการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ซึ่งเป็นการประชุมระดับผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น อินเดีย ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์อีกด้วย ซึ่งการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก ถือเป็นเวทีของผู้นำที่จะแลกเปลี่ยนความคิดและวิสัยทัศน์การพัฒนา ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

ในตอนนี้ อาเซียนกำลังอยู่ในระหว่างการจัดตั้ง ‘ประชาคมอาเซียน’ ภายในปี 2558 ดังนั้น การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับเพื่อน ๆ ในอนาคตนั้น จึงจะเน้นที่การประสานความร่วมมือระหว่างกัน ในกิจกรรมและโครงการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการเป็นประชาคมอาเซียน

จะว่าไปแล้ว การมีเพื่อนเยอะและมีเพื่อนที่ดีของอาเซียน ก็เปรียบเสมือนกับการที่เรามีกำไลยามมิตร หรือการที่เราได้เข้าไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ซึ่งในท้ายที่สุดแล้ว ก็จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่เราไม่ทางตรงก็ทางอ้อมนั่นเอง

“กฎบัตรอาเซียนเพื่อคุณ”

ตลอดช่วงเวลากว่า 40 ปี อาเซียนได้พัฒนาตนเองจนเป็นองค์กรที่มีความสำเร็จในระดับสำคัญในหลายด้านที่เป็นที่ยอมรับของประชาคมระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทการสร้างบรรยากาศของสันติภาพและการอยู่ร่วมกันโดยสันติของประเทศในภูมิภาค การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน เรื่อยไปจนถึงการร่วมกันแก้ไขปัญหาภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นภายในประเทศสมาชิกอาเซียน อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการรวมตัวกันของอาเซียน รวมถึงความพยายามในการจัดตั้ง ‘ประชาคมอาเซียน’ ภายในปี 2558 ได้แก่ การที่อาเซียนขาดกลไกที่บังคับในกรณีที่มีประเทศสมาชิกไม่ปฏิบัติตามความตกลงต่าง ๆ ของอาเซียน และการที่องค์กรอาเซียนเองไม่มีสถานะทางกฎหมาย (legal entity) ซึ่งบ่อยครั้งทำให้อาเซียนขาดความน่าเชื่อถือ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาข้างต้น เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2551 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนจึงได้ร่วมกันลงนามใน ‘กฎบัตรอาเซียน’ ซึ่งจะทำหน้าที่เสมือนเป็นธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดของอาเซียน โดยการมีกฎบัตรอาเซียน มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ (1) เพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะความพยายามของอาเซียนที่จะรวมตัวกันเป็น ‘ประชาคม’ ภายในปี 2558 (2) สร้างกลไกที่จะส่งเสริมให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตามความตกลงต่าง ๆ ของอาเซียน และ (3) ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดและสร้างประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริงมากขึ้น โดยการบังคับใช้ของกฎบัตรฯ จะทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีกติกาดำเนินงานอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น กฎบัตรอาเซียน จะก่อให้เกิดการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนโครงสร้างการดำเนินงานของอาเซียนครั้งสำคัญ เช่น (1) การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (AICHR) ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่อาเซียนมีองค์กรเฉพาะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของประเทศสมาชิกอาเซียน (2) การจัดตั้งคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกระดับเอกอัครราชทูตจากทุกประเทศสมาชิกอาเซียน โดยคณะกรรมการนี้ มีภารกิจหลักในการให้ นโยบายและติดตามการทำงานของอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียน และ (3) การเพิ่มบทบาทของประธานอาเซียนเพื่อให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที รวมถึงการจัดให้มีการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน 2 ครั้งต่อปี ซึ่งเพิ่มจากที่ผู้นำอาเซียนพบเพื่อหารือ อกันเพียงปีละหนึ่งครั้ง และ (4) การจัดตั้งกลไกให้องค์กรภาคประชาสังคมของประเทศสมาชิกอาเซียนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและดำเนินงานของอาเซียนมากขึ้น เป็นต้น

จากบริบทข้างต้น ก็คงจะเห็นได้ในระดับหนึ่งว่า ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากการมีกฎบัตรอาเซียน ไม่ใช่ใครที่ไหน หากแต่เป็นประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียนโดยทั่วไป รวมถึงประชาชนไทยด้วย ดังนั้น ในโอกาสที่ไทยได้ดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนในปี 2552 ไทยจึงได้กำหนดคำขวัญของการดำรงตำแหน่งประธานฯ ว่า ‘กฎบัตรอาเซียนเพื่อประชาชนอาเซียน’ หรือ ‘ASEAN Charter for ASEAN Peoples’ ในภาษาอังกฤษ

“การวางรากฐานของประชาคมอาเซียนด้วยสามเสาหลัก”

ในช่วงกว่า 40 ปีที่ผ่านมา อาเซียนได้ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทการสร้างบรรยากาศของสันติภาพและการอยู่ร่วมกันโดยสันติของประเทศในภูมิภาค การช่วยแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในกัมพูชา การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน เป็นต้น

ปัจจุบันนี้โลกเปลี่ยนแปลงไปมากทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ มากมาย เช่นโรคระบาด การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ พิบัติภัยธรรมชาติ เช่นคลื่นยักษ์สึนามิ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน ความเสี่ยงที่อาเซียนอาจจะไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะจีนและอินเดีย ซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด เป็นต้น อาเซียนจึงต้องปรับตัวเพื่อให้รับมือกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นให้ได้

เมื่อเดือนตุลาคม 2546 ผู้นำอาเซียนได้ร่วมลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ที่เรียกว่า ข้อตกลงบาหลี 2 เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียน คือการให้อาเซียนรวมตัวเป็นชุมชนหรือประชาคมเดียวกันให้สำเร็จภายในปี 2563 แต่ต่อมาได้ตกลงร่นระยะเวลาจัดตั้งให้เสร็จ ในปี 2558 โดยจะเป็นประชาคมที่ประกอบด้วย 3 เสาหลักซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน คือ

1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามความมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง

2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขัน กับภูมิภาคอื่น ๆ ได้เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน

3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน เพื่อให้ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคงทางสังคม

เอกสารอ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน

- Brunei : http://www.asean-thailand.org/Brunei_Info%20_05-08-52_.pdf
- Cambodia : http://www.asean-thailand.org/cambodia_Info.pdf
- Indonesia : http://www.asean-thailand.org/indonesia_Info.pdf
- Laos : http://www.asean-thailand.org/Laos_Info.pdf
- Malaysia : http://www.asean-thailand.org/Malaysia1_Info.pdf
- Philippines : http://www.asean-thailand.org/Philippines_Info.pdf
- Singapore : http://www.asean-thailand.org/Singapore_Info.pdf
- Thailand : http://www.asean-thailand.org/Thailand_Info.pdf
- Vietnam : http://www.asean-thailand.org/1Vietnam_Info.pdf
- Myanmar : http://www.asean-thailand.org/Myanmar_Info.pdf

ขอบคุณข้อมูลจาก

สมาคมอาเซียน - ประเทศไทย (ASEAN ASSOCIATION - THAILAND)

<http://www.asean-thailand.org/>